

ÖLÜMÜNÜN 1. YILDÖNÜMÜNDE BAYKAN SEZER

Recep ERTÜRK

Baykan Sezer 7 Eylül 2002’de bir kalp krizi sonucu vefat etmişti. Öğrencilerinin ve sevenlerinin uğurladığı Baykan Sezer’in ölümünden bu yana 1 yıl geçti. Oldukça mütevazı cenaze töreni ile Zincirlikuyu Mezarlığı’na defnedilen Baykan Sezer’in ölümü çok kısa bir iki yazı ve kısa haber dışında da basında yankı bulmadı. Adeta bir sessizlik yaratıldı. Ülkenin seçkin bir bilim adamının ölümü sonrasında da çabasını görmezden gelme gayretine bağlı sessizlik günümüzde de sürmektedir. Öğrencilerinin, kendisine ve çabasına saygı duyan az sayıda kişinin çabaları bir yana bırakılırsa bunun değişmediği aşikardır. Ancak yaşam, onu doğrulamaya, çabasının anlamını göstermeye devam etmektedir.

1939 yılında Malatya’da doğan Baykan Sezer, Galatasaray Lisesi’nden mezuniyetinin ardından Paris’te sinema, edebiyat, tarih, sosyoloji gibi alanlarda dersler veren çeşitli programları izlediği gibi aynı dönemde İÜ Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü’ne de kaydını yaptırarak buradan mezun oldu. Doktorasını İÜ Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü’nde tamamladı. Kısa bir süre İşletme Fakültesi Davranış Bilimleri asistanlığı ardından mezun olduğu bölümde çalışmaya başladı. Emekli olana değin de burada çalıştı. Emekliliği ardından da çalışmalarını sürdüren Baykan Sezer, 7 Eylül 2002’de geçirdiği kalp krizine yenik düştü. 30 yıla yaklaşan öğretim üyeliği sırasında yüzlerce öğrenci yetiştirdi. Ülkenin çeşitli üniversitelerinde öğrencileri, öğretim üyesi olarak çalıştığı ve öğrenci yetiştirmeye başladığında o, üniversitede ders vermeye devam ediyordu. Bu yönü ile Baykan Sezer, kendisi hoca olmanın yanında “hocaların hocası” sıfatını kazanmış kişilerden birisiydi. Birçok öğrencisi onunla meslektaş olma, öğretim üyesi olarak hocası ile birlikte ders vermek, sempozyumlarda bildiriler sunmak, birlikte yayın yapmak onurunu da taşıdı.

Üniversite öğretim üyesi olarak geçen yaşamı boyunca çeşitli konulara da ilgisini sosyoloji temelinde sürdürmeyi ihmal etmedi. Ancak en temel yönü onun sosyologluğudur. Kendisi ısrarla sorunların toplum temelinde ele alınmasını, toplum temelinde sorular sorulması gereğini savundu. Ömrü boyunca da bu çabanın içinde oldu. Düşüncelerini lisans mezuniyeti çalışması “Doğu-Batı Çatışması’nda Yunanlılığın Yeri”nden başlayarak bir bütünlük ve tutarlılık içinde ölene değin sürdürdü. Bu yönüyle bir hoca ve öğretim üyesi olmasının yanı sıra Türk sosyoloji tarihi içinde yer alan bir sosyolog kimliği kazandı. Liselerde, üniversitelerde ders veren yetiştirdiği öğrenciler onun hocalık kimliğini ortaya koyduğu gibi yayınladığı eserleri de Baykan Sezer’in sosyolog niteliğini ortaya koymaktadır. Bu yayınları ile Baykan Sezer, ülkemizde cumhuriyet döneminde yapılan sosyoloji çalışmalarının dönüm noktasını oluşturdu. Çabası ile ilgili ilk söylenebilecek yön budur. Baykan Sezer Türk sosyolojisinde olduğu kadar Türk düşüncesinde de bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. Onun çabaları ile Türk sosyolojisi ve Türk toplumunun önemi ve insanlık tarihine yapabileceği katkılar bilim düzeyinde ve toplum temelinde ifade edilmiş olmaktadır.

~~Baykan-Sezer-önelikle-bir-Türk-sosyologudur. Türk-sosyolojisinde-bir-sıçramanın, yeni bir dönemin ifadesidir. Onun çabası ile Türk sosyolojisi bir dönemini tamamlamış, Türk toplumu önüne düşünülmesi, tartışılması ve aşılması gereken yeni sorunlar gelmiştir. O bütün ömrünü bu çabaya hasretmiş, titiz ve disiplinli çalışması onun görüşlerinden etkilenen, onun görüşlerini paylaştan, onun öğrencisi olmakla övünen gençlerin Türk sosyolojisine kazanılmasına imkan sağlamıştır.~~

Türk sosyolojisinin gelişimini kısaca hatırlarsak Baykan Sezer’in Türk sosyolojisindeki önemi daha anlaşılır olacaktır: İmparatorluk döneminin sonlarında üniversitede bilim kürsüsü kimliği kazanan Türk sosyolojisi, ilk dönemini büyük ölçüde Ziya Gökalp’in çabalarına borçludur. Ziya Gökalp, imparatorluğun son döneminin önemli düşünürü olduğu kadar cumhuriyet döneminin de kurucu düşünürü olarak bilinmektedir ve gerçekte de öyledir. Ziya Gökalp’in kürsüsü uzun dönem de ülkenin tek ve biricik sosyoloji kürsüsü olmasına karşılık cumhuriyet döneminin yeni yönelimine bağlı olarak da etkinliğini yitirmiştir. Ancak İkinci Dünya Savaşı koşulları ortaya çıktığında yeniden bu kürsünün açılması gereği ortaya çıkmıştır. Hilmi Ziya Ülken bu görevin üstesinden gelmesine karşılık Ziya Gökalp’in kaderini paylaşmak, kürsüsünden ayrılmak zorunda kalmıştır. Baykan Sezer, böyle bir kürsüde görev

yaptığının bilincinde olduğu gibi, öğrencilerine de bunu hatırlatmaktan geri durmamıştır.

Ziya Gökalp imparatorluğun son dönemlerinde ülkemizdeki açmazlara karşılık öne çıkan düşünce akımlarından birinin temsilcisi olmasına karşılık cumhuriyet dönemi ile birlikte ülkemizin en önemli düşünürü olmak sıfatını kazanmıştır. Ziya Gökalp'in bu şekilde öne çıkmasının nedeni kuşkusuz gelişmeler önünde kuramının kazandığı önemdi. Dağılan, yok olan bir imparatorluğun içinden Ziya Gökalp –kendi etnik kökeni ile ilgili tartışmalara karşılık- Türk kimliğimiz ile varolabileceğimizin temelini oluşturmuştu. Ona ve diğer birçok çağdaşına göre 20. yüzyıl “milliyet asrı”ydı. Ancak 20. yüzyılın içindeki gelişmeler ve oluşan süreçler içinde Ziya Gökalp'in görüşleri -başlangıçta toplum birliğimizin temelini oluşturur nitelikler gösterirken- karşılaştığımız sorunlar önünde bizim donanımsız, hazırlıksız yakalanışımızı da beraberinde getirecektir. Daha da öteye kuramı çeşitli sorunlarla birlikte farklı şekillerde de gündeme gelecektir. Baykan Sezer, kendisi Ziya Gökalp'in önemini, Türk sosyolojisi içindeki yerini belirtmekle birlikte, yeni koşullarda toplumumuzu bekleyebilecek sorunların anlaşılması çabasını sürdürmüştür. Sorunların yeni baştan kavranması gereğine sürekli vurgu yapmıştır. Sosyolojinin çabasının her kuşakta yinelenen sorular olduğunu, her kuşağın da kendi sorularını soracağını ısrarla belirtmiştir. Kuşkusuz en çok da sosyoloji disiplini içinde sorunların kavranmasının önemini belirtmiştir. O nedenle birçok kişi ve çevre, 20. yüzyılın sonunda belki de öteden beri alışkanlık ve bir eğilim haline gelen Batı'daki yeni bilgileri aktarma alışkanlığı ile “sosyolojinin önemini kalmadığından”, “multidisipliner çalışmalardan”, “sosyolojinin meşruiyetinin olmadığından” söz edilmeye başlandığında o ısrarla sosyolojinin, Türk sosyolojisinin önemini vurgulamış, sosyoloji disiplini aracılığı ile sorunlarımızın kavranabileceği vurgusunu sıklıkla yinelemiştir.

Yine ülkemiz sosyoloji çalışmalarının ne şekilde kavranabileceğini de onun çalışmalarına borçlu olduğumuzu bilmemiz gerekir. Yeni moda akımların gerek üstte söylenen şekilde gerekse “sosyolojinin pozitivist niteliği” edebiyatı ile bütünüyle dışladığı ülkemiz sosyoloji literatüründen ne şekilde yararlanılabileceğini Baykan Sezer göstermiştir.

Baykan Sezer'in çalışmaları üstüne yeni yeni yayınlar yapılmaya başlanması ile karşılaşmaktayız. Öncelikle belirtelim. Bunları peşinen olumlu buluyoruz. Ancak bu çalışmalar nihayetinde Baykan Sezer'in çabasının niteliklerinden çok o çalışmayı yapan kişinin sosyoloji ile ilişki düzeyini daha

da ötesi yazan kişinin kendisini ifade edişini ve kendisinin Türk toplumu ile kurduğu ilişkiyi göstermektedir. Baykan Sezer, çabası ile bugün gerek Türk toplum düşüncesinde gerekse Türk sosyolojisi içinde yerini almıştır. O Türk sosyolojinde yeni bir dönemi ifade etmektedir.

Ziya Gökalp'le Türk toplumu kendisine dünya üstünde bir yer edinmiştir. Cumhuriyet dönemi boyunca Ziya Gökalp'in öneminin temelini de bu oluşturmuştur. Yine birçok gelişmeye karşın cumhuriyet dönemi boyunca da başlangıçtaki iki temel eğilim varlığını sürdürmüştür. Baykan Sezer, Türk toplumunun edindiği yer temelinde dünyayı bilinen yaklaşım ve öğretilere gelen kalıplarla değil yeni baştan kavranması gereğinin temelini atmıştır. Bunu sosyoloji bilimi temelinde ve onun aracılığı ile ifade etmiştir. Sonuçta da Baykan Sezer'in çalışmaları ile Türk toplumu, dünya üstünde bir yer edinmekten, dünyayı ve tarihi gelişmeleri kendi bilinci ile kavrama, onları tasnif etme ve yeni bir biçim verme bilincine ulaşmıştır. Baykan Sezer bu çabası ile Türk sosyolojisinde yeni bir dönemin başlatıcısı olmaya hak kazanmıştır. Yoksa onun kimsenin vereceğe unvana ve iltifata ihtiyacı bulunmamaktadır. Yaşadığı dönemde de bunları önemsememiştir. Türk sosyolojisi onun çabaları ile bugün bir başka yerdedir. Bu Türk toplumuna insanlık tarihinde çok önemli katkı yapma imkanı sağlayan bir çerçevedir. Bu aşılana değin de Baykan Sezer Türk sosyolojisinin en önemli düşünürü-kuramcısı olmaya devam edecektir. Önemi de buradan gelmektedir. Bu önemin toplumumuzda gerekli yankıyı ilgiyi bulacağından asla kuşku duymamaktayız.

Sevgili hocamız Baykan Sezer'i, 20. yüzyılın en önemli toplum kuramcısı ve sosyoloji bilginini ölümünün 1. yıldönümünde bu düşüncelerle rahmet ve saygıyla anıyoruz.